

Sınıf Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adaylarının Çocuk-Medya İlişkisine Dair Görüşlerinin Değerlendirilmesi *

Evaluation of the Opinions of Pre-Service Teachers of Classroom Education and Pre-School Education on the Child-Media Relationship

ÖZET

Medya, günümüzde teknolojik gelişmelerin artmasıyla daha önemli bir kavram haline gelmiştir. Sınıf eğitimi ve okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuk ile medya ilişkisine dair görüşlerinin değerlendirilmesi bu çalışmanın temel amacıdır. Bu amaç doğrultusunda Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sınıf Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitimi programlarında okuyan 41 öğretmen adayı çalışmaya katılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılıp, toplanan veriler Nvivo 11 paket programı ile analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda kodlar, kodlara ait temalar ve frekans tabloları elde edilmiştir. Çalışma sonunda öğretmen adayları medya kavramını farklı metaforlarla tanımlamışlardır. “Temel ihtiyaç” en çok tekrarlanan metafor olmuştur. Öğretmen adayları medya okuryazarı olmanın önemini çoğunlukla öğrenciler açısından istemektedirler. Öğretmen adayları, medya kullanım yaşının düşmesini eğitici içeriklere ulaşma açısından gerekli olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmen adayları, okul öncesi dönemde medyayla etkileşimi öğrenmeye destek vermesi açısından gerekli bulmuşlardır. Öğretmen adaylarına göre okul öncesi dönemde medya kullanımının olumsuz yönleri bilişsel gelişim, sosyal duyuşsal gelişim, sağlık sorunları gibi alanlarda gelişmektedir. Öğretmen adaylarına göre daha fazla olumsuz etki bırakan medya aracı televizyon, medya içeriği ise sosyal medya olmuştur. Öğretmen adayları, medya kullanımının olumlu ve olumsuz özelliklerini açıklayarak, velilere, program yapımcılara ve kurumlara önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmen adaylarının öğretmenlere önerileri çocuk ve aile ile işbirliği olmuştur. Öğretmen adaylarının velilere önerileri içerik denetimi yapmaları yönünde olmuştur. Öğretmen adaylarının çoğunluğu program yapımcıları çocuk ve medya programları açısından yeterince duyarlı bulmamaktadır. Öğretmenlerin kurumlara önerileri denetim ve yaptırımın daha fazla olması gerektiğidir. Öğretmen adayları son olarak kendilerini medya konusunda duyarlı olarak belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Medya, Kitle İletişim Araçları, Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları, Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adayları

ABSTRACT

Media has become a quite important concept nowadays with the increase of technological developments. The main purpose of this study is to evaluate the opinions of pre-service teachers of classroom education and preschool education on the child-media relationship. In line with this purpose, 41 teacher candidates studying in Classroom Education and Preschool Education programs at Çanakkale Onsekiz Mart University participated in the study. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the study. Semi-structured interview forms were used as a data collection technique. The collected data were analyzed with Nvivo 11 package program. As a result of the analyzes, codes, themes of codes and frequency tables were obtained. At the end of the study, teacher candidates defined the concept of media with different metaphors. “Basic need” has been the most repeated metaphor for the media and child relationship. Teacher candidates often want the importance of being media literate in order to be useful to students. Teacher candidates assessed the decrease in the age of media use as necessary in terms of accessing educational content and found it necessary in terms of supporting learning to interact with the media in the preschool period. According to teacher candidates, the negative aspects of media use in the preschool period are in areas such as cognitive development, social affective development, and health problems. According to the teacher candidates, the media tool that has more negative effects is television, and the media content is social media. Teacher candidates explained the positive and negative characteristics of media use and made suggestions to parents, program makers and institutions. The suggestions of the teacher candidates to the teachers were about cooperation with the child and the family, and the suggestions to the parents were to conduct a content audit. The majority of teacher candidates did not find the program makers sensitive enough in terms of children's and media programs. In their suggestions to the institutions, the audit and sanction answers were said more. Finally, the teacher candidates indicated their sensitivity about the use of media.

Keywords: Media, Mass Communication Tools, Classroom Teacher Candidates, Preschool Teacher Candidates

GİRİŞ

Günümüzde teknolojiye dayanan yaşamın gelişmeleri medya kavramının gelişerek önemli hale gelmesini sağlamıştır. Hayatımızdaki her alanda medya ile etkileşim halindeyiz. Bu durum yetişkinlerin hayatını etkilediği kadar çocukların hayatını da etkilemektedir. Hatta çocuklar, buldukları gelişim çağının getirdikleriyle medyadan daha fazla etkilenmektedir. Medya ve çocuk ilişkisi, sürekli güncellenen ve güncellenmeye devam edecek bir ilişkidir.

Gizem Gür¹

Mehmet Kaan Demir²

How to Cite This Article

Gür, G. & Demir, M. K. (2023). “Sınıf Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adaylarının Çocuk-Medya İlişkisine Dair Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 9(61):2288-2303. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.67157>

Arrival: 18 November 2022

Published: 28 February 2023

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

*Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Öğretmen., Milli Eğitim Bakanlığı, Manisa, Türkiye

² Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Çanakkale, Türkiye

Toplumları bilgilendirmek, bilinçlendirmek konularında ön plana çıkan kavramlardan biri medya kavramıdır. Medya, tarihten günümüze önemini artırarak bulunduğumuz yıllarda daha da önemli bir kavram olmaya devam etmektedir. Bilgi çağı olarak kabul edilen günümüz dünyasında, medya ile bilginin topluma ulaştırılması, geçmişte olduğundan daha çok önem kazanmaktadır (Dilber, 2014).

Medya kavramı kelime anlamı olarak, araç, orta, ortam, aracı manasına gelen “medium” kelimesinin çoğuludur (Nalçaoğlu, 2003). Medya, kavram olarak “oldukça kapsamlı bir kitleye seslenen ve bu kitleye uygun bilgi, haber, düşünce, görüş etkileşimini sağlayan iletişim araçlarının” (Cereci, 2013) hepsini kapsamaktadır. İletişim araçlarına bakıldığında basılı, yazılı, sözlü ve görsel sembolleri barındıran her türlü iletişim araçlarını işaret eden medya kavramının içeriğine gazete, dergi, kitap ve broşür gibi basılı araçların yanı sıra televizyon, sinema, internet ve radyo gibi görsel-işitsel kitle iletişim araçları da girmektedir (Mora, 2008).

Kitle iletişim araçlarının bazı özellikleri bulunmaktadır.

- ✓ Kitle iletişim araçları bazı imkanlara sahiptir. Ulaştırmak istedikleri içerikleri geniş kitlelere kolayca ulaştırabilmektedir. Bu içerikler, bilgilendirme, haber verme, eğitime, kültür aktarımı, eğlenme, mal ve hizmetleri tanıtmaya gibi alanlarla ilgili olabilmektedir.
- ✓ Kitle iletişim araçları hayatımızda çok yer alması gibi nedenlerle, bireyleri etkileme ve inandırma açısından oldukça güçlü bir etkiye sahiptir.
- ✓ Kitle iletişim araçları farklı yerlerde yaşayan insanlara hitap edebilmektedir. Uzak ve yakın kavramını değiştirmektedir.
- ✓ Kitle iletişim araçları geleneksel araçlara düşünülmediğinde, kişilerin aktif olmadığı tek yönlü bir iletişim imkanı sunmaktadır (Aziz, 2006; Çilenti, 1979).

Geleneksel medyanın değişikliğe uğraması internet teknolojisinin geçirdiği dönüşümle birlikte gerçekleşmiştir. Bu dönüşüm dijital medya veya yeni medya olarak tanımlanan bir kavramın ortaya çıkmasını sağlamıştır (Geray, 2003). Geleneksel medyada bulunmayan yeni medyada bulunan unsur internet veya mobil ağlardır. Yeni medya aynı zamanda kullanıcılara, çevrim içi katılım olanağı sunarken, katılımcıların interaktif bir şekilde medya ortamlarında bulunmalarını sağlar. İnteraktif katılım, kişilere olumsuz durumlar da oluşturabilir. Bu olumsuz durumlara karşı kullanıcıların bilinçlenmesi gerekmektedir (Altıntop, Bak ve Bak, 2020).

Yeni medya ve geleneksel medya arasında alıcının rolü ile ilgili farklılıklar bulunmaktadır. Geleneksel medyada gönderici ve bilgi kaynağı, gönderilen içeriğe karar verir. Kişiler alıcı olarak bilgiyi alan pozisyonundadır. Yeni medyada bu durum tam tersidir. Kullanıcılar sosyal ağlara veya Facebook, Instagram ve Twitter gibi uygulamalara katılma aracılığıyla buralarda, karşılıklı etkileşimlerde bulunma fırsatı bulurlar. Geleneksel medyada sunulanlar, genellikle önceden belirlenen zaman dilimlerinde yayınlanırken yeni medyada zaman sorunu olmadan yayınlanabilirler. Buradan hareketle yeni medya geleneksel medyaya göre daha özgür bir mecra olarak denilebilir. Yeni medya, geleneksel medyaya oranla katılımcıların uygulamalarda daha fazla zaman geçirmesini sağlamaktadır. Yeni medyaya daha fazla zaman ayrılmaktadır (Khillar, 2020).

Medyanın, bazı işlevler barındırması topluma mesajlar ve imgeler gönderen bir sistem olmasından kaynaklanmaktadır. Medya bireyleri eğlendirmek, bilgilendirmek aynı zamanda toplumun kurallarına uygun değerler ile bütünleştirmek yoluyla, inanışları ve davranış biçimlerini topluma aşılarmaktadır (Chomsky ve Herman, 2004). Medyanın işlevlerini haber ve bilgi verme üzere, eğitim, eğlendirme, kamuoyu oluşturma ve toplumsallaştırma, kültürel değerlerin korunması ve aktarım şeklinde sıralamak mümkündür.

Genellikle tüm toplumlarda 0-18 yaş arasındaki bireyler çocuk olarak kabul edilmektedirler (Pembecioğlu, 1997). Farklı bir tanıma göre çocuk; gelişme dönemlerinden bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki insan olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2001). Teknolojinin geliştiği bugünkü dünyamızda çocukların büyük bir çoğunluğu medya araçlarına (televizyon, internet, tablet, cep telefonu, bilgisayar vb.) ulaşabilmektedir (Paker, 2009). TÜİK tarafından yapılan çocuklarda bilişim teknolojilerinin kullanılmasıyla ilgili araştırmanın verilerine göre, Türkiye’deki 6-15 yaş arasındaki çocukların %82,7’sinin düzenli internet kullandığı belirtilmiştir. 16-24 yaş arasındaki bireylerin ise %95,7’sinin düzenli internet kullandığı belirtilmiştir. Düzenli cep telefonu kullanımı ile ilgili verilere göre ise, 6-15 yaş aralığındaki çocukların %64,4’ünün, 16-24 yaş arasındaki gençlerin %96,7’sinin düzenli cep telefonu kullandığı açıklanmıştır (TÜİK, 2021). Bu durum medya ve çocuk ilişkisi açısından olumlu ve olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Teknolojinin gelişmesiyle çocuklar teknolojiye hızlı şekilde uyum sağlarlar. En çabuk uyum sağlayanlar yine çocuklardır. Yeni nesil çocuklara, dijital yerliler ismi verilmiştir (Prensky, 2001). Dijital yerliler olarak tanımlanan çocuklar, doğdukları andan itibaren yeni medya araçlarına ulaşmaları sebebiyle teknolojik bilgi olarak üst düzey

bilgilere sahiptirler. Aynı zamanda yeni medya içeriklerine ulaşma konusunda sorun yaşamamaktadırlar (Cho, Kim ve Lee, 2016).

Medya kavramı adı altında kullanılan iletişim araçlarının çocuklar açısından cazibesi her geçen gün artmaktadır. Okulların ana aktörleri öğretmenler, çocuklar açısından ikinci plana itilmiş gibi görünmektedir. Çocuklar kitle iletişim araçlarının içeriklerini eğlenceli, çekici, güzel bulmakta, güçlü kahramanlarla özdeşleşip duygusal bağ kurmakta, onların yaşam tarzlarına özenerek model almaktadırlar. Aynı zamanda bu kahramanları taklit etmektedirler. Buna karşılık anne-baba ve öğretmenlerin yavaş yavaş çocuğun ilgilendiği, model aldığı ana aktörler olmaktan çıktığı görülmektedir (Karaboğa,2018). Oysa medyada kitleye verilen mesajlar sıklıkla yetişkinlerin algı düzeyleri, beğenileri ve istekleri dikkate alınarak kurgulanıp hazırlanır. Verilen bu mesajların içerikleri çocukların algı düzeyi ve alınan mesajı düzenleme kapasitelerini aşar. Mesajların içerdiği akış planı, kurgusu ve soyut kavramsal yapısı çocukların somut düşünme durumlarına uygun olmadığı için onların algı dünyalarında bir yere sahip değildir (Ertürk 2011). Akçalı'ya (2015) göre, "Televizyon ve internet gibi kitle iletişim araçları üzerinden yayılan şiddet ve cinsellik içeren mesaj ve görüntüler çocuğun beynini başka bilgilere yer vermeyecek kadar fazla şekilde doldurmaktadır. Televizyon ve internet gibi kitle iletişim araçları çocukları kendi kafasındaki hayal ve düşüncelerden uzaklaştırarak onların kafalarına cinsel içerikli mesajlar, şiddet ve tüketim gibi olumsuz konularda mesajlarla doldurur". Kitle iletişim araçlarından sunulan içerikler; çocukların hayal güçlerini kullanırken, akıl yürütme yaparken, karşılaştırmalar yaparken ve iletişim kurarken çocukları olumsuz yönde etkilemektedir (Sanders, 1999).

Araştırmada sınıf eğitimi öğretmen adaylarının ve okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının medya ve çocuk ilişkisine dair görüşleri değerlendirilmiştir. Araştırmaya ait 8 alt amaç belirlenmiştir. Alt amaçlar şu şekildedir.

- 1) Öğretmen adayları, çocuk ve medya ilişkisini hangi metaforlarla açıklamaktadır?
- 2) Öğretmen adayları, medya okuryazarı olmanın önemini nasıl açıklamaktadır?
- 3) Öğretmen adayları, çocukların medya kullanım yaşının düşmesini nasıl değerlendirmektedir?
- 4) Öğretmen adayları, çocukların okul öncesi dönemlerde medyayla etkileşimini olumlu ve olumsuz yanlarını nasıl değerlendirmektedirler?
- 5) Öğretmen adayları, en çok hangi medya unsurunun çocuklar için daha fazla olumsuz etkilerinin olduğunu düşünmektedirler?
- 6) Öğretmen adayları, çocukların medya ile etkileşimlerinde program yapımcıların duyarlılık durumlarını nasıl değerlendirmektedirler?
- 7) Öğretmen adaylarının çocuklarda medya kullanımının olumsuz etkilerini azaltmak için öğretmenlere, velilere, kurumlara önerileri nelerdir?
- 8) Öğretmen adayları, medya konusunda kendilerinin bilinçlilik durumlarını nasıl değerlendirmektedir?

YÖNTEM

Araştırmada bir olgunun derinlemesine incelenmesi amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2005) nitel araştırmanın bir olguyu kişilerin bakış açısından derinlemesine incelemeyi ve ilgili sosyal yapı ve süreçleri ortaya koymayı amaçladığını belirtmektedir.

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olan olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseninde, yaygın uygulamaları ortaya çıkarmak ve katılımcılar tarafından oluşturulan anlamları tanımlamak ve açıklamak amaçlanır (Annells, 2006). Bu araştırmada öğretmen adaylarının çocuk ve medya ilişkisine yönelik algıları ortaya konacaktır.

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu sınıf eğitimi ve okul öncesi eğitimi öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde öğrenim gören 41 gönüllü sınıf eğitimi ve okul öncesi eğitimi öğretmen adayları oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında kullanılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ilgilenilen olgularla ilgili derinlemesine bilgi almayı kolaylaştırırken, yüz yüze iletişime olanak sağlar (Büyüköztürk vd., 2016). Çocuk ve medya ilişkisine dair öğretmen adaylarının görüşlerinin alınması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Form alt amaçlara uygun olarak hazırlanan 11 sorudan oluşmaktadır.

Araştırmada kullanılacak yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken öncelikle alanyazın taraması yapılmıştır. Oluşturulan sorular danışman öğretim üyesi ile ayrıntılı olarak incelenmiş ve alanında uzman iki öğretim üyesinden ve kıdemli okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinden görüşler alınarak son haline gelmiştir.

Verilerin Analizi

Öğretmen adayları ile yapılan görüşmelerin ardından toplanan verilerin, anlamlı ve düzenli hale getirilmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi tekniğinde, kurallar ışığında kodlamalar yapılır, bir metin daha küçük içerik kategorileriyle özetlenir. Bu teknik düzenli, ve güncellenebilir bir analiz tekniği olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk vd., 2016).

Araştırmada elde edilen veriler dört aşamadan geçerek analiz edilmiştir. Bu aşamalar; verilerin kodlanması, ulaşılan temaların belirlenmesi, kod ve temaların düzenlenmesinin yapılması, bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır. Verilerin analizi bu aşamaların takibiyle gerçekleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bazı katılımcılara ait farklı görüşler değiştirilmeden sunulmuştur. Verilerin analizinin ardından oluşturulan bulgular şekillere dönüştürülerek, frekansları belirlenmiştir. Bulguların modellenmesi sürecinde NVivo 11 paket programı kullanılmıştır. Modellemeler yapılırken frekans değerleri (f), katılımcıların bildirdikleri görüş sayılarına göre belirlenmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulmuş olan alt amaçlara ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Öğretmen Adaylarının Çocuk ve Medya İlişisine Dair Metaforlarına Ait Bulgular

Katılımcı öğretmen adaylarının “Çocuk ve medya ilişkisini bir metaforla açıklamak isterseniz nasıl açıklarsınız?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1: Öğretmen Adaylarının Çocuk ve Medya İlişisine Dair Metaforları

Sıra	Metafor	f	Sıra	Metafor	f
1	Temel ihtiyaç	3	18	Oyun	1
2	İlaç	3	19	İhtiyaç	1
3	Deniz	2	20	Nehir aşındırması	1
4	Hayal alemi	2	21	Hamur	1
5	Okyanus	2	22	Eğlence aracı	1
6	Kaçınılmaz bir araç	1	23	Masal kahramanı	1
7	Sanal dünya küresi	1	24	Dikkat çekici	1
8	Çevre	1	25	Uydu	1
9	Sıkı bir bağ	1	26	Beslenme	1
10	İyi ve kötü	1	27	Şeker	1
11	Uzay boşluğu	1	28	Lunapark	1
12	Dış dünyaya açılan kapı	1	29	Yatırım	1
13	Güncel	1	30	Rengarenk masal dünyası	1
14	Çiçek bakımı	1	31	Bilinmeyen yolculuk	1
15	Yeni bir şehre gitmek	1	32	Politikacı	1
16	Borsa	1	33	Arkadaş	1
17	Gezegen	1			

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adaylarının verdiği yanıtlara göre çocuk ve medya ilişkisine dair 33 metafor oluşturduğu görülmektedir. Bu metaforlar temel ihtiyaç (f:3), ilaç (f:3), deniz (f:2), hayal alemi (f:2), okyanus (f:2), kaçınılmaz bir araç (f:1), sanal dünya küresi (f:1), çevre (f:1), sıkı bir bağ (f:1), iyi ve kötü (f:1), uzay boşluğu (f:1), dış dünyaya açılan kapı (f:1), güncel (f:1), çiçek bakımı (f:1), yeni bir şehre gitmek (f:1), borsa (f:1), gezegen (f:1), oyun, ihtiyaç, nehir aşındırması, hamur, eğlenme aracı, masal kahramanı, dikkat çekici (f:1), uydu (f:1), beslenme (f:1), şeker (f:1), lunapark (f:1), yatırım (f:1), rengarenk masal dünyası (f:1), bilinmeyen (f:1) yolculuk (f:1) ve politikacı (f:1) şeklindedir.

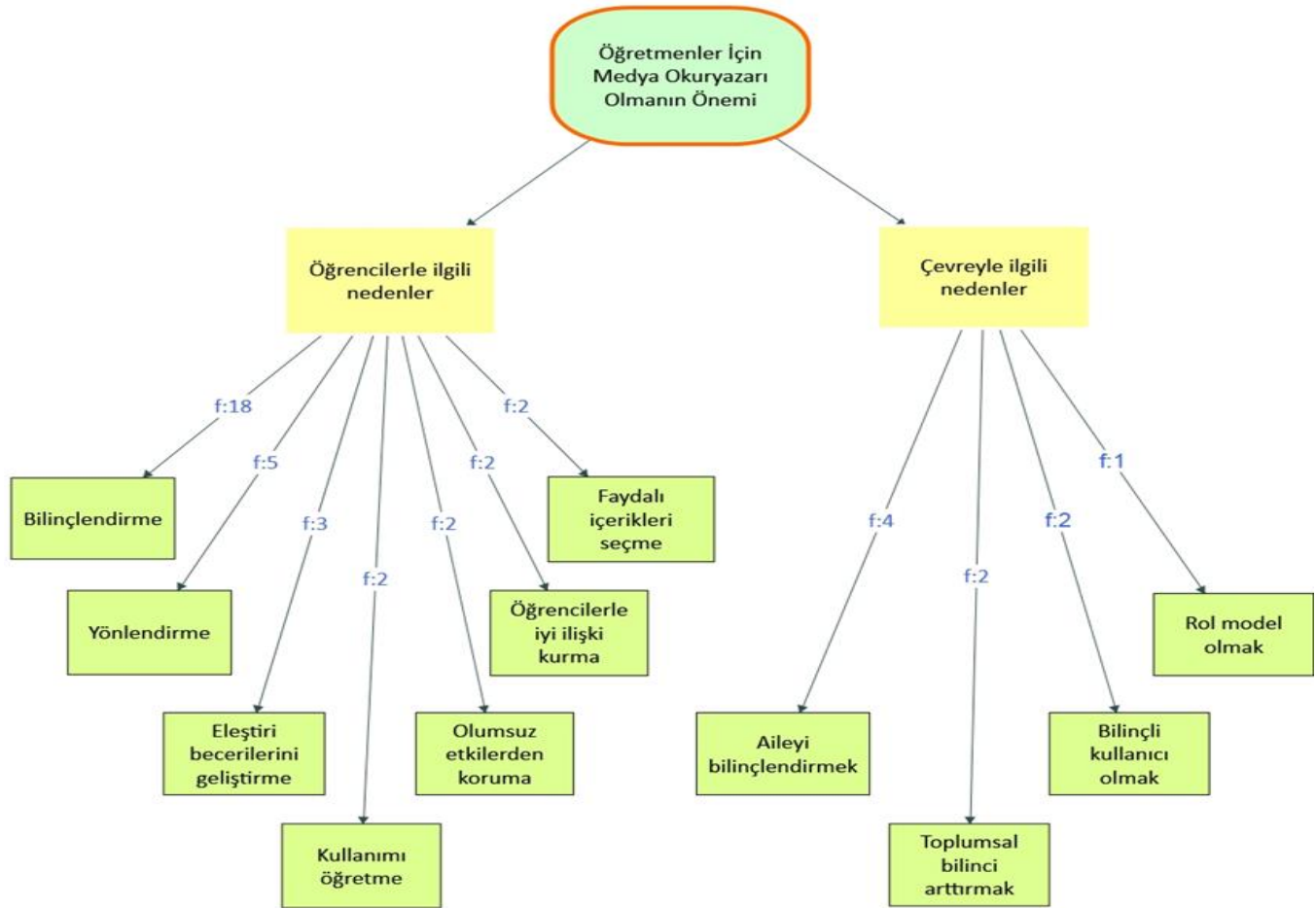
Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Çocuk ve Medya İlişisine Dair Metaforların Kategorileri

Kategoriler	Metaforlar	Metafor Sayısı
Duygusal Olarak	Hayal Alemi (2), Oyun (1), Eğlence Aracı (1), İyi ve Kötü (1), Dikkat Çekici(1), Masal Kahramanı (1), Lunapark (1), Şeker (1), Rengarenk Masal Dünyası (1), Arkadaş (1)	10
Medya		
Bağ Olarak Medya	Sıkı Bir Bağ (1), Kaçınılmaz Bir Araç (1), Hamur (1), Uydu (1), Güncel (1)	5
Vazgeçilmez	Temel İhtiyaç (3), İlaç (3), İhtiyaç (1), Beslenme (1), Yatırım (1), Çiçek Bakımı (1)	6
Medya		
Bilinmez Olarak	Bilinmeyen Yolculuk (1), Uzay boşluğu (1), Dış Dünyaya Açılan Kapı (1), Yeni Bir Şehir (1), Borsa (1), Politikacı (1)	6
Medya		
Kapsamlı Olarak	Deniz (2), Gezegen (1), Sanal Dünya Küresi (1), Çevre (1), Nehir Aşındırması (1), Okyanus (1)	6
Medya		

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının çocuk ve medya ilişkisine dair metaforları benzerlikleri bakımından kategoriler altında toplanmış ve 5 farklı kategori elde edilmiştir.

Medya Okuryazarlığının Öneme Ait Bulgular

Katılımcı öğretmen adaylarının “Sizce bir öğretmen için medya okuryazarı olmak neden önemlidir?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1: Medya Okuryazarı Olmanın Önemi

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Katılımcı yanıtlarına göre öğretmen adayları için medya okuryazarı olmanın önemi hakkındaki görüşler öğrenciler için nedenler ve çevreyle ilgili nedenler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Öğrenciler için nedenler bilinçlendirme (f:18), yönlendirme (f:5), eleştiri becerisini geliştirme (f:3), kullanımı öğretme (f:2), olumsuz etkilerden koruma (f:2), öğrencilerle iyi ilişki kurma (f:2) ve faydalı içerikleri seçme (f:2) şeklindedir. Çevreyle ilgili nedenler ise aileyi bilinçlendirmek (f:4), toplumsal bilinci arttırmak (f:2), bilinçli kullanıcı olmak (f:2) ve rol model olmak (f:1) şeklindedir.

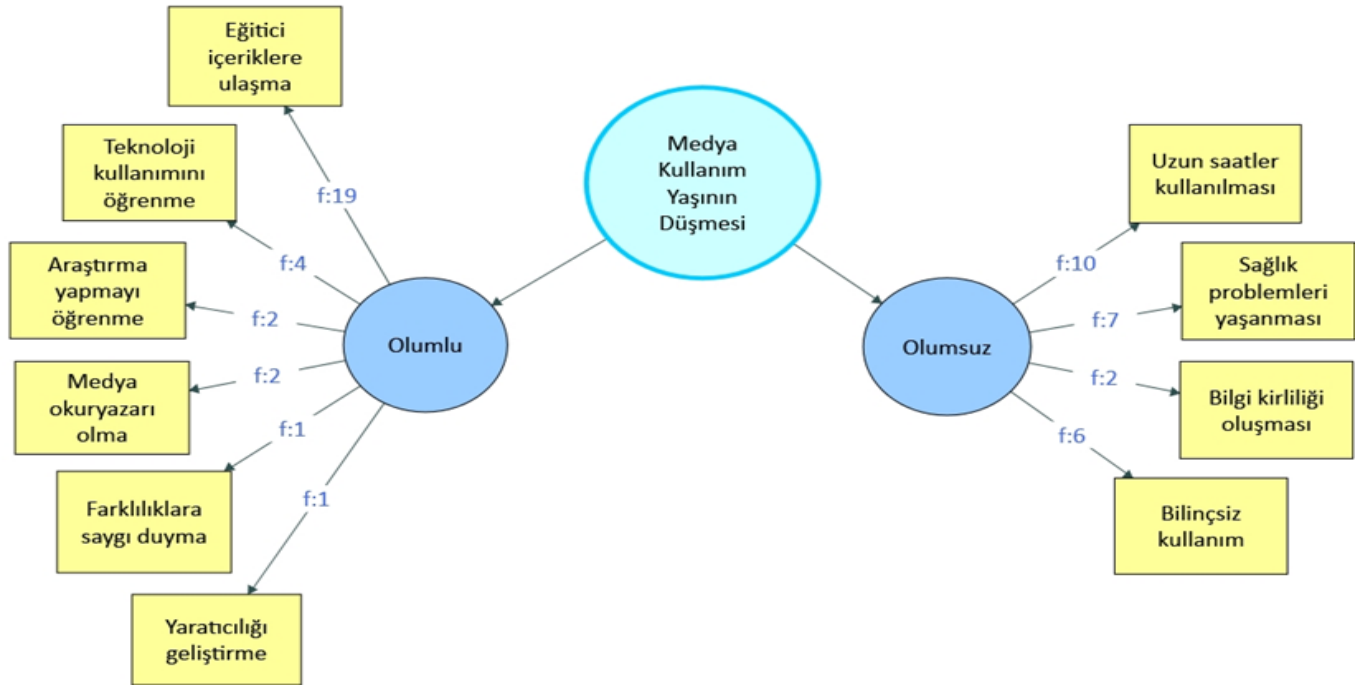
Katılımcıların bazı görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

Katılımcı 3: *Çocukları bilinçli birer medya kullanıcısı olarak yetiştirmek, onlara medyayı ölçülü ama etkili bir şekilde kullanmayı öğretmek, medyanın olumlu yanlarını almak; olumsuz yanlarından olabildiğince sıyrılmayı sağlamak için önemlidir.*

Katılımcı 10. *Çocukları ve gençleri medyanın olumsuz yanlarından korumak adına öğretmenin medyayı doğru yorumlayıp, eleştirmesi ve sunduğu materyallerin olumlu etki edip etmeyeceğini bilmesi için öğretmenin medya okuryazarı olması önemlidir.*

Medya Kullanım Yaşının Düşmesine Ait Bulgular

Katılımcı öğretmen adaylarının “Çocukların medya kullanım yaşının inmesini nasıl (olumlu-olumsuz) değerlendiriyorsunuz, neden?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2: Medya Kullanım Yaşının Düşmesi

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yanıtlarına göre medya kullanım yaşının düşmesinin etkileri olumlu ve olumsuz olarak gruplanmıştır. Olumlu görüşler eğitici içeriklere ulaşma (f:19), teknoloji kullanımını öğrenme (f:4), araştırma yapmayı öğrenme (f:2), medya okuryazarı olma (f:2), farklılıklara saygı duyma (f:1) ve yaratıcılığı geliştirme (f:1) şeklindedir. Olumsuz görüşler ise uzun saatler kullanılması (f:10), sağlık problemleri yaşanması (f:7), bilgi kirliliği oluşması (f:2) ve bilinçsiz kullanım (f:6) şeklindedir.

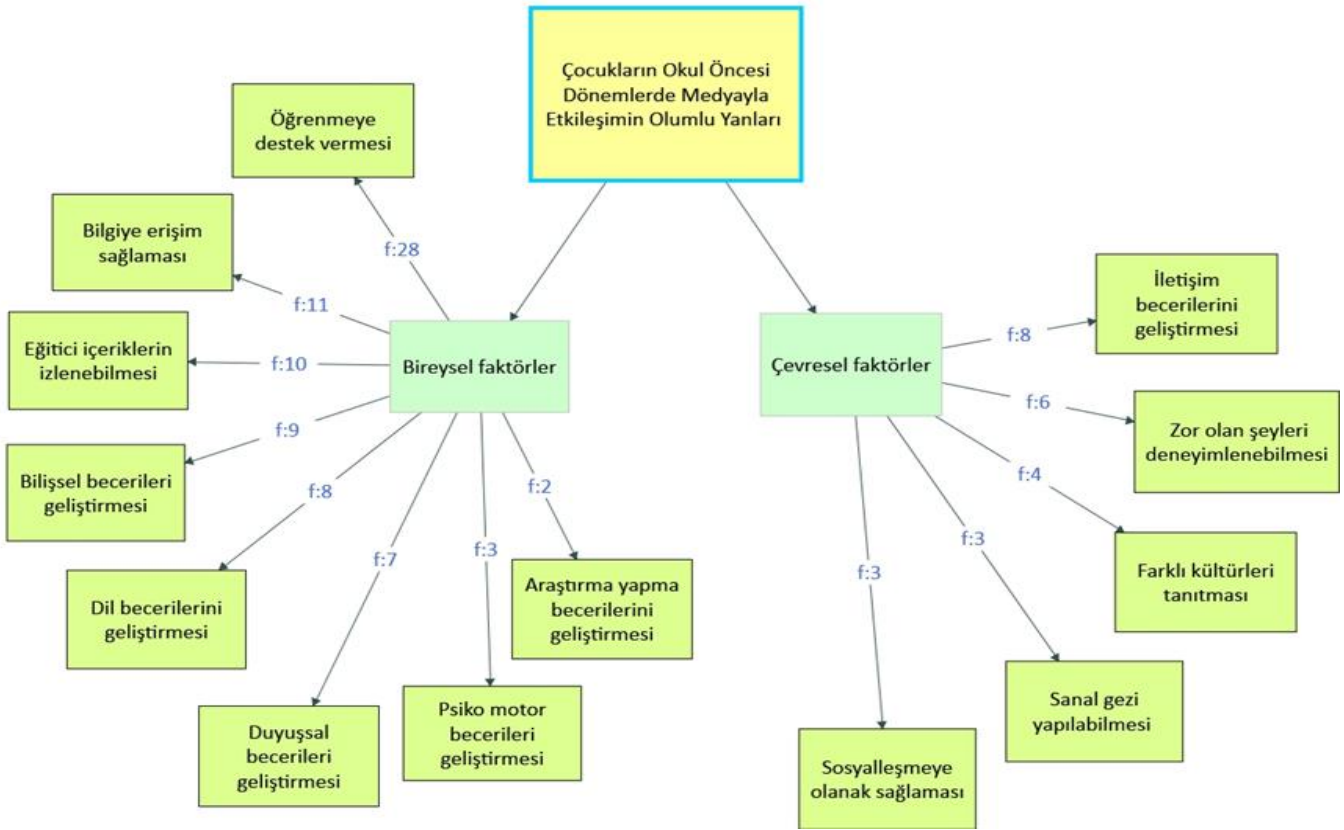
Öğretmen adaylarının bazı görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

Katılımcı 2. Çocukların internette olumsuz sonuçlar doğurabilecek içeriklere maruz kaldıkları takdirde daha savunmasız olacakları gerçeği göz ardı edilmemelidir. Bununla birlikte medya ebeveyn desteği ile kullanıldığında çocuklar için etkili bir öğretim aracı haline gelebilir.

Katılımcı 12. Büyük ölçüde olumsuz değerlendiriyorum çünkü ebeveynlerin, çocuklarının medyayı doğru bir şekilde kullanmasında yeteri kadar bilinçli olmadıkları ve medya okuryazarlığı hakkında bilgi sahibi olmadıklarından çocuklar medyayı bilinçsizce kullanıyor medyanın olumsuz etkilerine daha küçük yaşlarda maruz kalıyorlar.

Çocukların Okul Öncesi Dönemlerde Medyayla Etkileşiminin Olumlu Yanlarına Ait Bulgular

Katılımcı öğretmen adaylarının “Çocukların okul öncesi dönemlerde medyayla etkileşimin olumlu yanları nelerdir?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 3’ de verilmiştir.

Şekil 3: Çocukların Okul Öncesi Dönemlerde Medyayla Etkileşimin Olumlu Yanları

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocukların okul öncesi dönemde medya etkileşiminin olumlu yanları bireysel faktörler ve çevresel faktörler olmak üzere iki farklı grupta incelenmiştir. Bireysel faktörler öğrenmeye destek vermesi (f:28), bilgiye erişim sağlaması (f:11), eğitici içeriklerin izlenebilmesi (f:10), bilişsel becerileri geliştirme (f:9), dil becerilerini geliştirme (f:8), duyuşsal becerileri geliştirme (f:7), psiko motor becerileri geliştirme (f:3) araştırma yapma becerilerini geliştirme (f:2) şeklindedir. Çevresel faktörler ise iletişim becerilerini geliştirme (f:6), zor olan şeylerin deneyimlenebilmesi (f:6), farklı kültürleri tanıtması (f:4), sanal gezi yapılabilmesi (f:3) ve sosyalleşme olanağı sağlanması (f:3) şeklindedir.

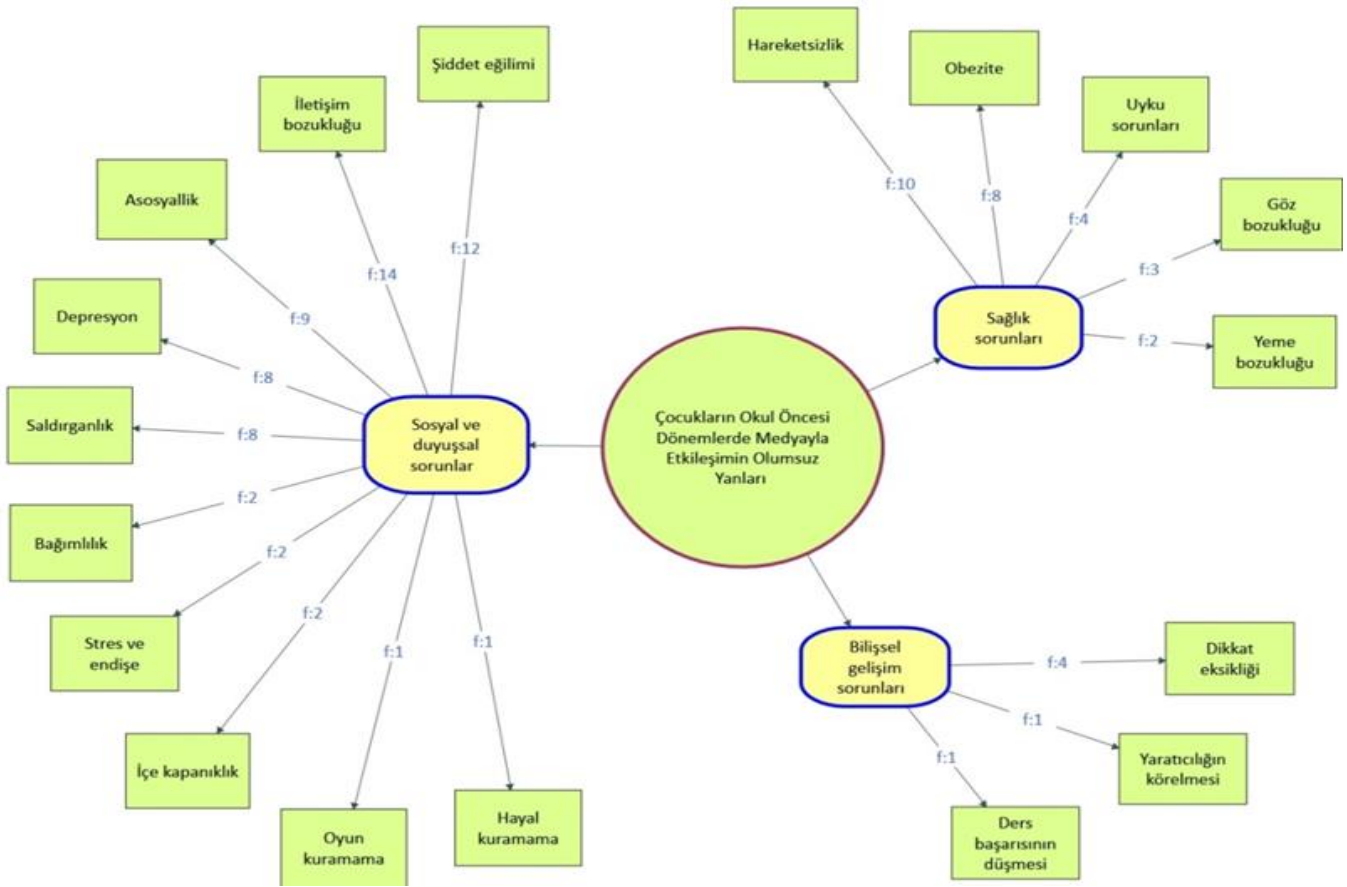
Katılımcıların bazı görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

Katılımcı 4: *Ekran karşısında geçirdiği süre denetimli olmak koşulu ve aile gözetiminde olarak okul öncesine yönelik video programları, çizgi filmler ve de oyunlardan faydalı bilgiler öğrenebilir, eğlenebilir. Özellikle sokağa çıkma imkanı olmayan, sosyalleşme imkanları kısıtlı çocuklar için medya araçları doğru, bilinçli kullanıldığında son derece faydalı olabilir.*

Katılımcı 19: *Çocuklar medyada bulunan birçok eğitici içeriklerden rahatlıkla faydalanabilirler. Eğitici oyunlar gelişimlerine destek sağlayabilmektedir. Görmedikleri veya bilmedikleri yerleri keşfedip öğrenmeleri açısından olumlu etkileri vardır. Gerçek gezilerin yerini tutmasa da sanal gezilerle eğitici geziler yapılabilir.*

Çocukların Okul Öncesi Dönemlerde Medyayla Etkileşimin Olumsuz Yanları Ait Bulgular

Katılımcı öğretmen adaylarının “Çocukların okul öncesi dönemlerde medyayla etkileşimin olumsuz yanları nelerdir?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 4’ de verilmiştir.

Şekil 4: Çocukların Okul Öncesi Dönemlerde Medyayla Etkileşimin Olumsuz Yanları

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çocukların okul öncesi dönemde medya ile etkileşmesinin olumsuz yanlarına ilişkin görüşleri sosyal ve duyuşsal sorunlar, bilişsel gelişim sorunları ile sağlık sorunları olmak üzere üç grupta incelenmiştir. Sosyal duyuşsal sorunlar şiddet eğilimi (f:12), iletişim bozukluğu (f:14), asosyallik (f:9), depresyon (f:8), saldırganlık (f:8), bağımlılık (f:2), stres ve endişe (f:2), içe kapanıklık (f:2), oyun kuramama (f:1) ve hayal kuramama (f:1) şeklindedir. Bilişsel gelişim sorunları; dikkat eksikliği (f:4), yaratıcılığın körelmesi (f:1) ve ders başarısının düşmesi şeklindedir. Sağlık sorunları ise hareketsizlik (f:10), obezite (f:8), uyku sorunları (f:4), göz bozukluğu (f:3) ve yeme bozukluğu (f:2) şeklindedir.

Öğretmen adaylarının bazı görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

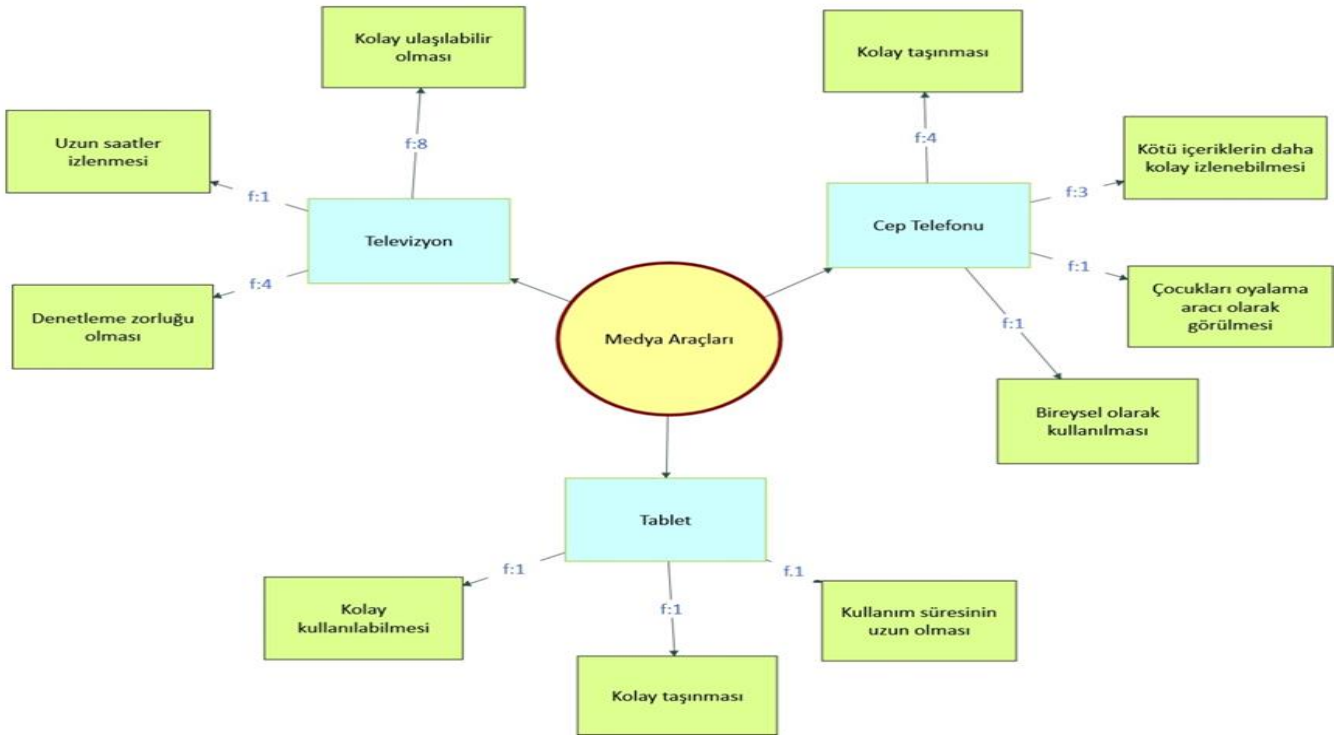
Katılımcı 5. Okul öncesi dönemdeki çocuklar çevresindeki kişileri taklit ederek bilmediklerini öğrenmeye çalışırlar. Televizyon dizilerinde, reklamlarda, çizgi filmlerde ve oyunlarda karşılırlarına çıkan şiddet ve olumsuz davranışlar, çocukların bu gördüklerini taklit etmesine sebep olmaktadır. Okul öncesi dönem çocukları doğru ve yanlış tam olarak ayırt edemedikleri için olumsuz davranışları farkında olmayarak uygulamaya çalışabiliyorlar. Ayrıca uzun süre medya araçlarını kullanmak çocuklarda obeziteye, arkadaşlarıyla iletişiminin azalmasına, duygu kontrolünü sağlayamamalarına da sebep oluyor.

Katılımcı 40. Okul öncesi dönemde sosyal medya kullanan çocuk, siber zorbalığa maruz kalabilir. Okul öncesi dönemde sosyal medya kullanan çocuk, medya kullanımı sırasında çok fazla hareketsiz kaldığı için kilo alımı gibi sorunlarla karşı karşıya kalabilir. Okul öncesi dönemde medya kullanımı, çocukta bir süre sonra bağımlılığa yol açabilir.

Medya Unsurlarının Çocuklar İçin Olumsuz Yanları Ait Bulgular

Katılımcı öğretmen adaylarının “En çok hangi medya unsurunun (sosyal medya araçları, bilgisayar oyunu, çizgi film, reklam, tablet, cep telefonu, TV, vb.) çocuklar için daha olumsuz etkileri vardır, neden?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 5 ve Şekil 6’da verilmiştir.

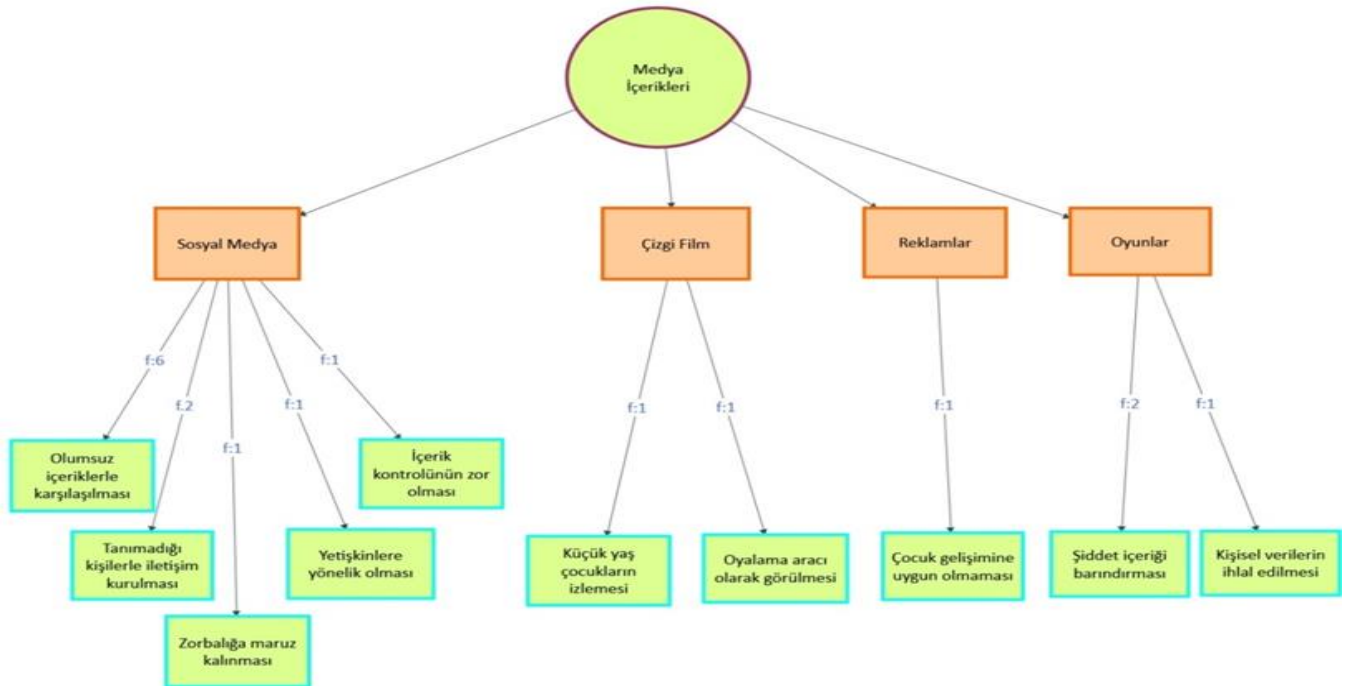

Şekil 5: Medya Unsurları

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Medya araçlarının çocuklar için daha fazla olumsuz etkileri olduğu yönde görüş bildiren katılımcıların görüşleri televizyon, tablet ve cep telefonu olmak üzere üç farklı grupta incelenmiştir. Televizyonun olumsuz etkileri olduğu yöndeki görüşler; kolay ulaşılabilir olması (f:8), uzun süre izlenmesi (f:1) ve denetleme zorluğu olması (f:4) şeklindedir. Tabletin olumsuz etkileri hakkındaki görüşler kolay kullanılabilirliği (f:1), kolay taşınması (f:1) ve kullanım süresinin uzun olması (f:1) şeklindedir. Cep telefonunun olumsuz etkileri hakkındaki görüşler ise kolay taşınması (f:4), kötü içeriklerin daha kolay izlenebilmesi (f:3), çocukları oyalama aracı olarak görülmesi (f:1) ve bireysel olarak kullanılması (f:1) şeklindedir.

Medya içeriklerinin olumsuz etkileri konusunda görüş bildiren katılımcı öğretmen adaylarının görüşleri ise Şekil 6'da verilmiştir.

Şekil 6: Medya İçerikleri

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Medya içeriklerinin çocuklar için daha fazla olumsuz etkileri olduğu yönde görüş bildiren katılımcıların görüşleri; sosyal medya, çizgi film, reklamlar ve oyunlar başlıkları altında incelenmiştir. Sosyal medya; olumsuz içeriklerle karşılaşılması (f:6), tanımadığı kişilerle iletişim kurması (f:2), zorbalığa maruz kalınması (f:1), içerik kontrolünün zor olması (f:1) ve yetişkinlere yönelik olması (f:1) şeklindedir. Çizgi film; küçük yaz çocukların izlenmesi (f:1) ve oyalama aracı olarak görülmesi (f:1) şeklindedir. Reklamlar; çocuk gelişimine uygun olmaması (f:1) şeklinde olup oyunlar şiddet içeriği barındırması (f:2) ve kişisel verilerin ihlal edilmesi (f:1) şeklindedir.

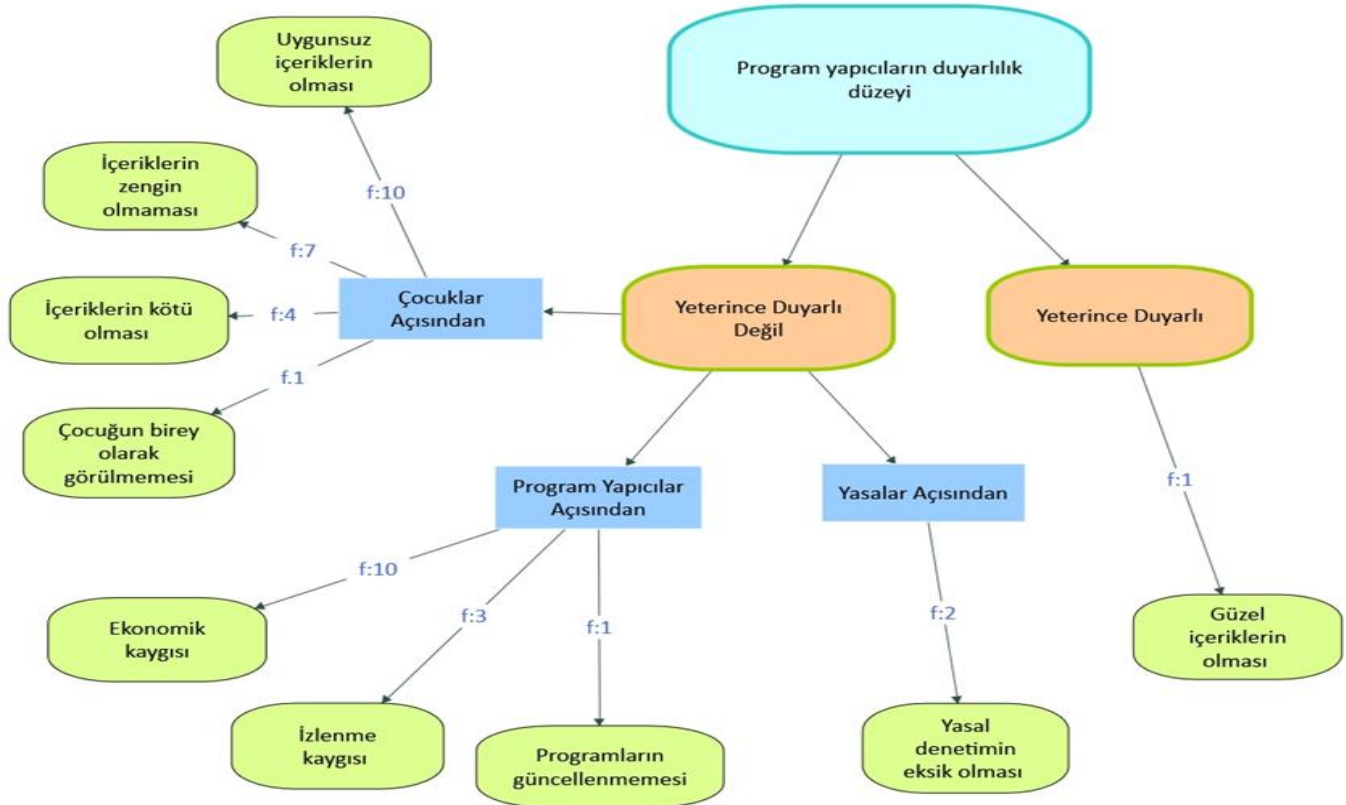
Öğretmen adaylarının bazı görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

Katılımcı 9: Bence en çok cep telefonunun çocuklar üzerinde olumsuz etkisi var. Çünkü boyutu küçük olduğu için taşınabilirliği fazla ve her yerde her an kolaylıkla kullanılabilir. Neredeyse her çocuğun her dakika elinde bulunuyor. Evde, dışarıda, ev ziyaretlerinde, tatilde, yemek yerken, uykuya dalmayı kolaylaştırmak için vb. Çocuklar hep telefonla iç içeler. Ebeveynler için de daha pratik bir çocuk oyalama aracı.

Katılımcı 21: Hangi medya unsurundan daha fazla zarar gördükleri yaş gruplarıyla da ilişkili bir durum. Okul öncesi çocukların daha çok çizgi filmlerden etkilendiklerini, ergenlik döneminde çocukların bilgisayar oyunlarından (özellikle savaş oyunları) çok olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum.

Program Yapıcıların Duyarlılığına Ait Bulgular

Katılımcı öğretmen adaylarının “Türkiye’de çocukların medya ile etkileşimlerinde (haberler, oyunlar, filmler, diziler, eğitici programlar vb.) program yapımcıların yeterince duyarlı olduğunu düşünüyor musunuz? ” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 7’ de verilmiştir.

Şekil 7: Program Yapıcıların Duyarlılık Düzeyi

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Katılımcıların görüşlerine göre program yapımcıların duyarlılık düzeyi yeterince duyarlı ve yeterince duyarlı değil olarak iki başlıkta toplanmıştır. Yeterince duyarlı başlığı altın ter alan görüş güzel içeriklerin olması (f:1) şeklindedir. Yeterince duyarlı değil başlığı altındaki görüşler çocuklar açısından, program yapımcılar açısından ve yasalar açısından olmak üzere üç ana temaya ayrılmıştır. Çocuklar açısından başlığı altında toplanan görüşler uygunsuz içeriklerin olması (f:10), içeriklerin zengin olmaması (f:7), içeriklerin kötü olması (f:4) ve çocuğun birey olarak görülmemesi (f:1) şeklindedir. Program yapımcılar başlığı altındaki görüşler ekonomik kaygısı (f:10), izlenme kaygısı (f:3) ve programların güncellenmemesi (f:1) şeklindedir. Bunun yanında yasal açıdan başlığı altında yasal denetimin eksik olması (f:2) görüşü yer almaktadır.

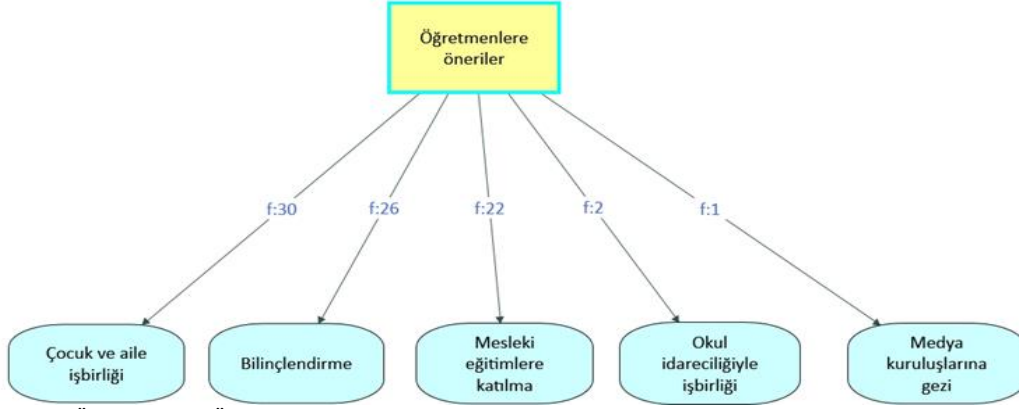
Öğretmen adaylarının bazı görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

Katılımcı 41: *Yetersiz buluyorum. Yeterince duyarlı olduklarını düşünmüyorum. Bunun sebebi çok faydalı sandığımız çizgi filmlerde bile çocukları kötü etkileyecek içeriklerin bulunabilmesidir.*

Katılımcı 23: *Yetersiz. Fakat çocuklarla ilgili olmayan yapımlarda yapımcılar çocukların da bunları izlediğini düşünmüyor ve çok fazla şiddete meyilli içerikler üretiyorlar ve bu konuda duyarlı değiller.*

Medyanın Olumsuz Etkilerinden Korunmaları İçin Öğretmenlere Önerilere Ait Bulgular

Katılımcı öğretmen adaylarının “Çocuklarda medya kullanımının olumsuz etkilerini azaltmak için öğretmenlere neler önerirsiniz?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 8’ de verilmiştir.

Şekil 8: Öğretmenlere Öneriler

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuklara medyanın etkilerini azaltmak için öğretmenlere öneriler çocuk ve aile işbirliği (f:30), bilinçlendirme (f:26), mesleki eğitimlere katılma (f:22), okul idareci işbirliği (f:2) ve medya kuruluş gezisi (f:1) şeklindedir.

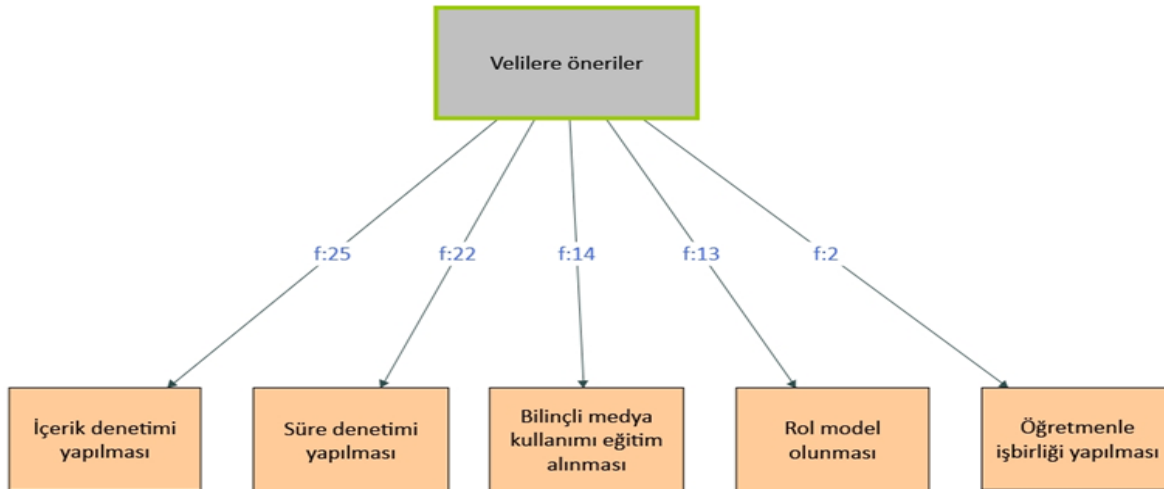
Öğretmen adaylarının bazı görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

Katılımcı 15: *Velilerin, çocukların tükettiği içerikleri kontrol etmesini önerme görevi okul öncesi öğretmenindedir. Ayrıca çocuklara doğru- yanlış kavramını kazandırarak, çocukların ‘yanlış’ olandan kaçınmasını da sağlayabilir. Öğretmen, medya araçlarını etkinliklerinde kullanmalıdır.*

Katılımcı 21: *Çocuklar artık çok küçük yaşlarda medya kullanmaya başlıyorlar veya buna maruz kalıyorlar. Bir okul öncesi öğretmenin yapabileceği en etkili şey bilinçli medya kullanımı hakkında eğitimler almak olabilir.*

Medyanın Olumsuz Etkilerinden Korunmaları İçin Velilere Önerilere Ait Bulgular

Katılımcı öğretmen adaylarının “Öğrencilerinizin medyanın olumsuz etkilerinden korunmaları için velilere neler önerirsiniz?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 9’ da verilmiştir.

Şekil 9: Velilere Öneriler

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Katılımcılara göre velilerin öğrencileri medyanın olumsuz etkilerinden korumak amacıyla dikkat etmesi gerekenler şunlardır; içerik denetimi yapılması (f:25), süre yönetimi yapılması (f:22), bilinçli medya kullanımı eğitimi alınması (f:14), rol model olunması (f:13) ve öğretmenlerle işbirliği yapılması (f:2) şeklindedir.

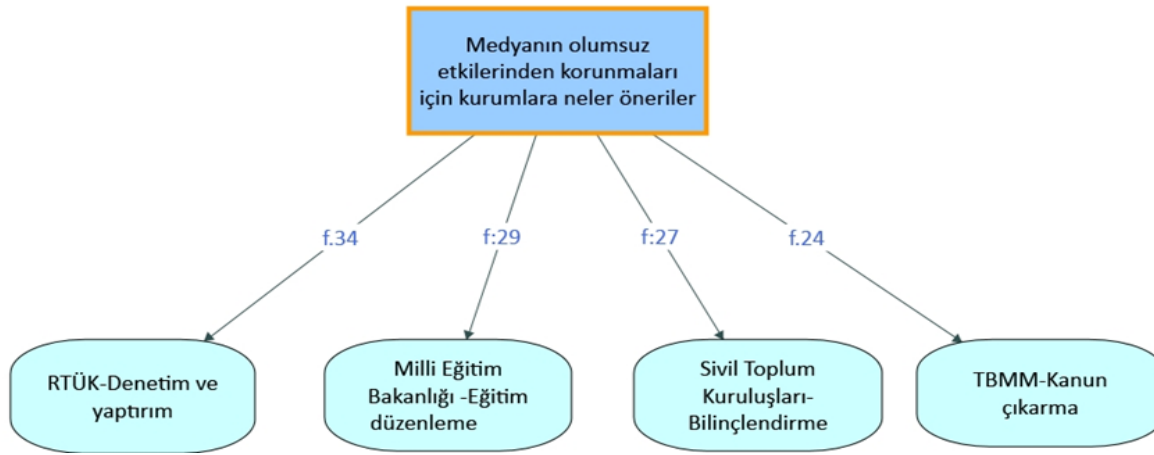
Öğretmen adaylarının bazı görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

Katılımcı 14: *Veliler çocuklarıyla zaman geçirdikleri sürelerde onları medya araçlarından uzak tutup oyuna ve açık hava gezilerine çıkarabilirler. Çocukları medyanın olumsuzlarında korumanın ilk adımı çocukların medya kullanımlarının kontrol edilmesi olduğunu düşünüyorum. Çocuğun medya kullanım süresi ne kadar az ise medyada karşılaşacağı olumsuzluklarda azalacaktır. Aynı zamanda ebeveynler medya okuryazarlığı bilincine sahip olarak çocukları medya kullanımı konusunda bilinçlendirebilir ve yönlendirebilir.*

Katılımcı 21: *Öğretmenler gibi velilerin de medya okuryazarlığı, bilinçli medya kullanımı konusunda eğitimler almaları, çocuklara örnek olabilecek düzeyde ve kontrolde medya kullanmaları, onlarla medya araçları olmadan zaman geçirebilecekleri etkinlikler, programlar yapmaları çocukları medyanın zararlı etkilerinden korumamıza yardımcı olacaktır.*

Medyanın Olumsuz Etkilerinden Korunmaları İçin Kurumlara Önerilere Ait Bulgular

Katılımcı öğretmen adaylarının “Öğrencilerinizin medyanın olumsuz etkilerinden korunmaları için kurumlara neler önerirsiniz?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 10’ de verilmiştir.

Şekil 10: Medyanın Olumsuz Etkilerinden Korunmak İçin Kurumlara Öneriler

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Katılımcıların görüşlerine göre medyanın olumsuz etkilerinden korunmak için kurumlara öneriler; RTÜK- denetim ve yaptırım (f:34), MEB-eğitim düzenleme (f:29), Sivil toplu kuruluşları bilinçlendirme (f:27) ve TBMM kanun çıkarma (f:24) şeklindedir.

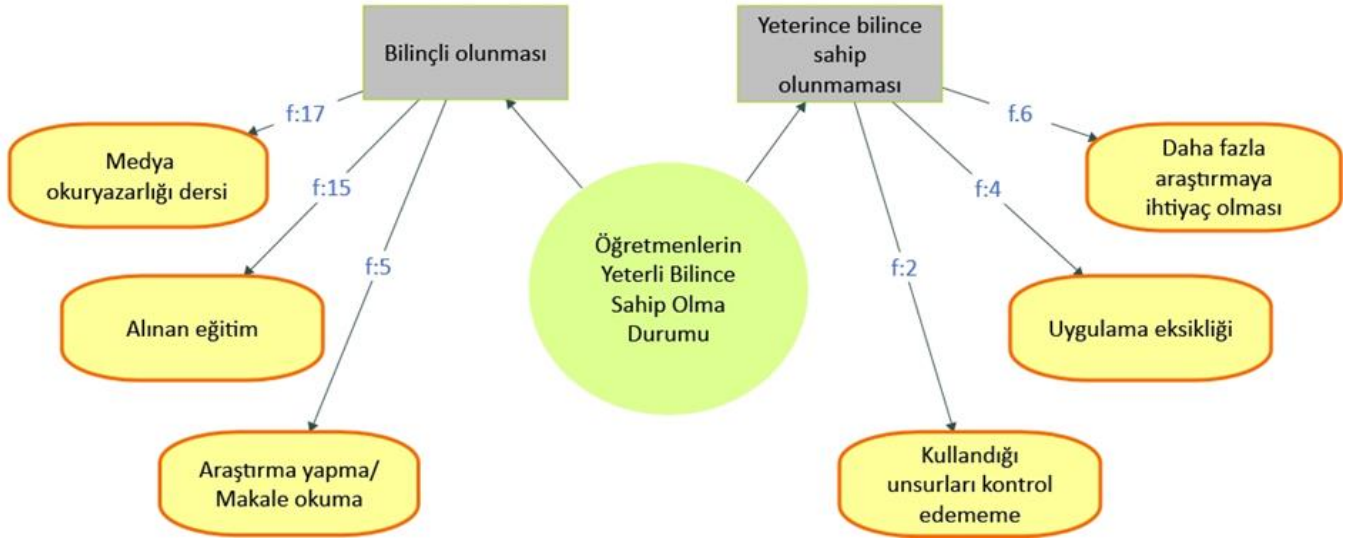
Öğretmen adaylarının bazı görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

Katılımcı 1: *Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi dönemde çocuklara medya okuryazarlığı ve verimli medya kullanımı ile ilgili kazanımlar verilebilir. RTÜK Çocuklara yönelik hazırlanan içeriklerin incelenmesi ve denetlenmesi için uzmanlarla daha fazla işbirliğine gidilebilir. Diğer toplumsal kuruluşlar medya okuryazarlığı hakkında toplum ve çocuklar bilinçlendirilmelidir. Bunun için de şuan olduğundan daha büyük özveri gerekmektedir.*

Katılımcı 18: *Çocukların, ekran önünde geçirdikleri süre ve zaman dilimi belirlenmelidir. Bu süre zarfında yayınlanacak programların, içerik kontrolü bir psikolog, eğitimci tarafından denetlenmelidir.*

Öğretmen Adaylarının Kendilerini Bilinçli Hissetme Durumuna Ait Bulgular

Katılımcı öğretmen adaylarının “Kendinizi medya konusunda bir öğretmen olarak yeterli bilince sahip hissediyor musunuz, neden?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 11’ de verilmiştir.

Şekil 11: Öğretmen Adaylarının Yeterli Bilince Sahip Olma Durumu

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Katılımcıların görüşlerine göre öğretmen adaylarının yeterli bilince sahip olma durumu iki ana başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar bilinçli olunması ve yeterince bilinçli olunmaması şeklindedir. Bilinçli olunması başlığı altındaki görüşler; medya okuryazarlığı dersi (f:17), alınan eğitim (f:15) ve araştırma yapma/makale okuma (f:5) şeklindedir. Yeterince bilinçli olunmaması başlığı altındaki görüşler ise daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulması (f:6), uygulama eksikliği (f:4) ve kullanılan unsurların kontrol edilememesi (f:2) şeklindedir.

Öğretmen adaylarının bazı görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

Katılımcı 1: Medya hakkında dikkat etmem gereken hususların birçoğu hakkında bilgiye sahibim. Medya kullanımında nelere dikkat etmem gerektiğinin bilincindeyim. Çocuklara yönelik olarak ise çocukların izlemeleri için hazırlanan içeriklerin taşınmaları gereken ve bulunmaması gereken nitelikleri hakkında bilgim var. Ama daha medya ve medya okuryazarlığıyla ilgili kat etmem, kat etmemiz gereken çok yol olduğumu düşünüyorum. Çünkü insanlık, toplum, internet ve medya ağı günden güne genişleyen ve gelişen bir ivme göstermektedir.

Katılımcı 9: Medyanın olumsuz yanlarını biliyorum, farkındayım. Çocuk ve medya dersi kapsamında çok daha iyi ve doğru bilgi sahibi de oldum. Yeterli bilince büyük oranda sahip olduğumu düşünüyorum fakat bunları bilmeme rağmen hala medyayı çok fazla kullanıyorum hatta medya bağımlılığına yakın bir pozisyonda yer aldığımı düşünmekteyim.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmaya katılan sınıf eğitimi ve okul öncesi eğitimi öğretmen adayları, çocuk ve medya ilişkisine dair 33 metafor oluşturmuşlardır. Öğretmen adaylarının çocuk ve medya ilişkisine dair metaforları benzerlikleri bakımından kategoriler altında toplanmış ve beş farklı kategori elde edilmiştir. Bu kategoriler duygusal olarak, bağ olarak, vazgeçilmez olarak, bilinmez olarak, kapsamı geniş olarak çocuk ve medya ilişkisi şeklinde oluşturulmuştur. Katılımcılar çocuk ve medya ilişkisini en çok temel ihtiyaç ve ilaç şeklinde açıkladıkları görülmüştür.

Medya okuryazarı olmanın önemiyle ilgili görüş bildiren öğretmen adayları, bu durumu öğrencilerle ilgili nedenler, öğretmenlerle ilgili nedenler, çevreyle ilgili nedenler şeklinde açıklamışlardır. Katılımcılara göre medya okuryazarı olmanın en önemli nedeni öğrencileri bilinçlendirmektir. Öğretmenlerin medya ve teknoloji konusundaki gelişmeleri takip etmeleri, öncelikle kendi becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Teknoloji kullanımı konusunda kendini geliştiren öğretmenler, öğrencileri bilinçlendirme konusunda da gelişmeler gösterebilmektedir (Anastasiades ve Vitalaki, 2011).

Medya kullanım yaşının düşmesiyle ilgili olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategori oluşturulmuştur. Öğretmen adayları medya kullanım yaşının düşmesini eğitici içeriklere ulaşma açısından olumlu olarak değerlendirmişlerdir. Olumsuz olarak görüş bildiren öğretmen adaylarının en önemli nedenleri, medya araçlarının uzun saatler kullanılmasıdır. Çocukların günümüzde medya kullanımı konusunda yaşadıkları en önemli sorunlardan biri uzun saatler boyunca bu araçları kullanmaktır. Çocukların uzun saatler internet kullanımı sonunda, internet ile aralarında neredeyse Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin birinci basamağındaki gibi bir ilişki oluşur. Çocuklar, uyudukları sürenin dışında kalan sürelerde internet ve medya ile temas halindedirler (İnal, 2012). Uzun süreler boyunca

kullanılan medya araçları, bağımlılık durumunun meydana gelmesine sebep olmaktadır (Mustafaoğlu ve Yasacı, 2020).

Okul öncesi dönemde medyayla etkileşimin olumlu yanlarını değerlendiren öğretmen adaylarından alınan yanıtlara göre bireysel ve çevresel faktörler olmak üzere iki kategori oluşturulmuştur. Öğretmen adaylarından en çok gelen cevap okul öncesi dönemde medyayla etkileşiminin öğrenmeyi olumlu etkilediği yönündedir. Teknolojik uygulamalar, doğru amaçlarla kullanıldığı zaman çocukların akademik başarılarını arttırmak için yararlı ve önemli bir kaynak haline dönüşürler (Özturan ve Bozcan, 2017). Hazırlanan eğitici içerikler aracılığıyla öğrencilerin öğrenmeleri olumlu yönde etkilenebilmektedir. Teknolojik hikâye kitapları küçük çocukların okuryazarlık becerilerini geliştirme üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir (Tacas vd., 2015). Çocukların kitle iletişim araçlarına duydukları ilgi sebebiyle, öğrenme ortamlarında kullanılan teknolojik araç gereçler, öğrenmeye karşı ilgi ve istek uyandırmaktadır (Kol, 2012).

Okul öncesi dönemde medyayla etkileşimin olumsuz yanlarını değerlendiren öğretmen adaylarının cevaplarına göre üç kategori belirlenmiştir. Öğretmen adaylarına göre olumsuzluk yaratan en önemli durum iletişim bozukluğudur. Medya araçlarının, süre sınırlaması olmadan, yanlış kullanılması sebepleriyle birçok sorun ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar, kas-iskelet sistemi sorunları, uyku sorunları, depresyon sorunları, hareketsizliğe bağlı oluşan sorunlar, kilo artışı ve obezite vb. şeklinde sıralanabilir (Kayış, 2022).

Öğretmen adayları öğrenciler açısından en çok zararlı medya unsurunun televizyon olduğunu belirtmişlerdir. Bunun sebebinin televizyonun her evde bulunan, kolayca ulaşılan bir araç olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Kitle iletişim araçlarının, medya ve çocuk ilişkisiyle izleme yönünden yapılan araştırmalara göre, televizyon başında geçirilen sürenin fazlalığı televizyonun olumsuz etkilerini arttırmaktadır (Ertürk ve Gül 2006). Araştırmalara göre, çocuklar ders çalışma esnasında bile televizyon başındadırlar (Baltaş, 2001). Öğretmen adaylarına göre, medya içeriklerinden sosyal medya öğrenciler açısından en zararlı medya içeriğidir. Öğretmen adayları bunun sebebinin olumsuz içeriklerle kolayca karşılaşılabılır bir ortam olması şeklinde açıklamışlardır.

Öğretmen adaylarının, medya programları yapımcılarının duyarlılıklarıyla ilgili görüşleri alınmıştır. Buna göre öğretmen adaylarının sadece bir tanesi program yapımcılarını duyarlı bulmuştur. Geriye kalan öğretmen adayları program yapımcıların yeterince duyarlı olmama sebeplerini ekonomik kaygı ve uygun içeriklerin olmaması şeklinde açıklamışlardır.

Katılımcılar, çocuklar açısından medya kullanımının olumsuz etkilerini önlemek için öğretmenlere önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmenler için en çok yapılan öneri, medya konusunda çocuk ve aile ile işbirliğinde bulunmasıdır. Katılımcıların, velilere önerileri ise öğrencilerin içeriklerini denetlemeleridir.

Öğrencileri medyanın olumsuz etkilerinden korumak için kurumlara tavsiyede bulunan öğretmen adaylarına göre, RTÜK programlarla ilgili denetimler yapılmalı, Milli Eğitim Bakanlığı eğitimler düzenlemeli, TBMM medyayla ilgili kanunlar düzenlemeli, sivil toplum kuruluşları halkı bilinçlendirmelidir.

Öğretmenler medya konusunda kendilerinin yeterli bilince sahip olma durumlarıyla ilgili görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu kendilerini medya konusunda yeterli bilince sahip hissetmektedirler. Öğretmenler bilinçli olma sebeplerini, çoğunlukla eğitilmiş olmaları ve medya okuryazarlığı dersi sayesinde şeklinde açıklamaktadırlar. Bulduğumuz çağda yeni medya araçları sayesinde, iletişimdeki kodlar değişmiştir. Bireyler yeni iletişim kodlarına uyum sağlarken medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmelidirler. Eleştirel düşünme medya okuryazarlığı açısından oldukça önemli bir beceri haline gelmiştir. Yeni medyanın kodları, eleştirel düşünmeyi öğrenmenin her aşamasında kullanmayı gerektirmektedir (Ulu Aslan ve Baş, 2022) Medya okuryazarı olan bireyler, medyayı kullanım şekillerini kendi amaçlarına uygun değerlendirebilirler. Bilgi kaynaklarına ulaşmak için farklı alternatifleri kullanabilmektedirler, bilginin doğruluğunu sorgulamak için bu alternatif kaynaklardan yararlanabilmektedirler (Karaman, 2016).

Bu araştırmada kapsamında aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

- ✓ Öğrencileri medyanın olumsuz etkilerinden korumak için aileler ve öğretmenler medya okuryazarı olmalıdır.
- ✓ Medyanın olumlu ve eğitici içerikleri eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılmalıdır.
- ✓ Program yapımcılar, öğrencilere uygun daha fazla içerik hazırlamalıdır.
- ✓ Veliler çocukların uzun süre medya kullanımını engelleyici önlemler almalıdır.

KAYNAKÇA

Akçalı, S. İ. (2015). Tüketim Toplumunda Çocukluğun Yitişi, Nobel Yayınları, Ankara.

- Altıntop, M., Bak, G. ve Bak, A. (2020). “Yeni Medya Okuryazarlığı”, *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(24):414-421.
- Anastasiades, P. S. ve Vitalaki, E. (2011). “Promoting İnternet Safety in Greek Primary Schools: The teacher’s Role”, *Educational Technology and Society*, 14 (2):71-80.
- Annells, M. (2006). “Triangulation of Qualitative Approaches: Hermeneutical Phenomenology and Grounded Theory”, *Journal of Advanced Nursing*, 56(1):55-61.
- Baltaş, Z. (2003). “Şiddet Filmlerinde Çocuk Reklamları”, 1. Uluslararası Çocuk ve İletişim Konferansı: Milenyumda Çocuk ve İletişim, 13-15 Ekim 2003, İstanbul, 88-97.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem A Akademi: Ankara.
- Cereci, S. (2013). “Medyanın İşlevi: Gerçeklerin Ötelenmesi Sorunu”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (2):1-12.
- Cho, J.Y., Kim, T. ve Lee, B.G. (2016). “Effective Parental Mediation For The Right Use Of Smart-Ophones İn Early Childhood”, *International Information Institute*, 19(2):365-372.
- Chomsky, N. ve Herman, S.E. (2004). *Medyanın Kamuoyu İmalatı*, Chiviyazıları Yayınevi. İstanbul.
- Çilenti, K. (1979). “Çocuk ve Kitle İletişim Araçları”, *Çocuk ve Eğitim (Türk Eğitim Derneği III. Eğitim Toplantısı)*, 45-67.
- Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2021, (2022, 15 Ekim), Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132>
- Dilber, F. (2014). “Kitle İletişim Araçları ve Suç Olgusu”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (3):60-66.
- Ertürk Y.D. (2011). *Çocukluk Çağı Gelişim Dönemlerine Göre Medya Kullanımı*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Ertürk, Y. D. ve Gül, A. A. (2006). *Çocuğunuzu Televizyona Teslim Etmeyin Medya Okuryazarı Olun*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Geray, Haluk (2003). *İletişim ve Teknoloji Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları*, Ütopya Yayınları, Ankara.
- İnal, K. (2012). *Çocuklar İçin Medya Okuryazarlığı İhtiyacı*, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara.
- Karaboğa, M.T. (2018). “Medya Çağında Çocuk ve Çocuk Kültürü: Şiddet ve Tüketim Kültürünün Yansımaları”, *International Journal of Childrens Literature and Education Researches* 2(2):1-17.
- Karaman, M. K. (2016). “Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri ve Eleştirel Düşünme Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(1):0-0.
- Kayış, A.(2022). “Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Dijital Teknolojileri Kullanımlarının İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Khillar, S. (2020). “Difference Between Social Media and Traditional Media”, *Difference Between Similar Terms and Objects*, <https://www.differencebetween.net>
- Kol, S. (2012). “Okul Öncesi Eğitimde Teknolojik Araç-Gereç Kullanımına Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirilmesi”, *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2):543-554.
- Mora, N. (2008). “Medya ve Kültürel Kimlik”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 5(1):1-14.
- Mustafaoğlu, R. ve Yasacı, Z. (2020). *Dijital Okuryazarlık: Araçlar, Metodolojiler, Uygulamalar ve Öneriler*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Nalçaoğlu. H. (2003). *Medya ve toplum ilişkisini anlamak üzerine bir çerçeve*, *Medya ve toplum* (51-64), IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

- Özturan, S. ve Bozcan, Ü. E. (2017). “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bilgi ve İletişim Teknolojilerini Kullanmanın Önemine İlişkin Görüşleri”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(3):2146-9199.
- Paker, K. O. (2009). *Çocuk Temsilleri ve Medya Okuryazarlığı Eğitimi*. Medya ve Çocuk: Önce Çocuklar Düşlesin Diye, Nobel Yayınları, Ankara.
- Pembecioğlu, N. (1997). “Çocukluklarını Yitiren Çocuklar Üstüne”, *İ. Ü. İletişim Fakültesi Dergisi*, (6):253-277.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve Şiddet*, Der Yayınları, İstanbul.
- Prensky, M. (2001). “Digital Natives, Digital Immigrants”, *On the Horizon*, 9(5):1-6.
- Sanders, B. (1999). *Öküzün A’sı: Elektronik Çağda Yazılı Kültürün Çöküşü ve Şiddetin Yükselişi*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Takacs, Z. K., Swart, E. K., ve Bus, A. G. (2015). “Benefits and Pitfalls of Multimedia and Interactive Features in Technology-Enhanced Storybooks: A Meta-Analysis”, *Review of Educational Research*, 85(4):698-739.
- Ulu Aslan, E. ve Baş, B. (2022). “Eğlence Amacına Duyarlı Medya Okuryazarlığı Ölçeğinin Geliştirilmesi”, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 10(1):74-88.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. basım). Seçkin Yayınevi: Ankara.